

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MACIEJ SZPUNAR
esitatud 16. mail 2018¹

Kohtuasi C-268/17

**Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta
versus
AY**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Županijski Sud u Zagrebu (Zagrebi maakonnakohus, Horvaatia))

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö kriminaalasjades – Raamotsus 2002/584/JSK – Artikli 3 punkt 2 ja artikli 4 punkt 3 – Euroopa vahistamismäärus – Täitmata jätmise alused – Mõiste „seoses samade tegudega langetatud lõplik kohtuotsus“ – Tagaotsitav – Tunnistaja staatus vahistamismäärust täitvas liikmesriigis

1. Käesolev Županijski Sud u Zagrebu (Zagrebi maakonnakohus, Horvaatia) eelotsusetaotlus annab Euroopa Kohtule võimaluse selgitada, et põhimõtteliselt puudub tal pädevus tõlgendada Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmist käsitlevaid sätteid, kui eelotsusetaotluse on esitanud selle liikmesriigi kohus, kes on teinud asjaomase Euroopa vahistamismääruse vastavalt nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsusele 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (edaspidi „raamotsus“).²

Õigusraamistik

2. Raamotsuse artiklis 1 „Euroopa vahistamismääruse määratlus ja selle täitmise kohustus“ on sätestatud:

„1. Euroopa vahistamismäärus on liikmesriigi väljaantud kohtuotsus, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks.

2. Liikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele.

3. Käesolev raamotsus ei mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on kirja pandud Euroopa Liidu lepingu artiklis 6.“

¹ Algkeel: inglise.

² EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34.

3. Artikli 2 „Euroopa vahistamismääruse rakendusala“ punktides 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Euroopa vahistamismääruse võib teha tegude eest, mida vahistamismääruse teinud liikmesriigis karistatakse vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetmega, mille maksimaalne pikkus on vähemalt 12 kuud, või kui karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme kohta on otsus tehtud, peab see olema vähemalt nelja kuu pikkune.

2. Käesoleva raamotsuse alusel ja teo topeltkaristatavust kontrollimata toimub Euroopa vahistamismääruse alusel üleandmine järgmiste kuritegude puhul, nagu need on vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusaktides määratletud ja kui need on vahistamismääruse teinud liikmesriigis karistatavad vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetmega, mille maksimaalne pikkus on vähemalt kolm aastat:

[...]

– korruptsioon,

[...]“

4. „Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise kohustuslikud alused“ on loetletud eelnimetatud raamotsuse artiklis 3, milles on sätestatud:

„Vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusasutus (edaspidi „vahistamismäärust täitev õigusasutus“) kohustub keelduma Euroopa vahistamismääruse täitmisest järgmistel juhtudel:

[...]

2. kui vahistamismäärust täitev õigusasutus teab, et tagaotsitava suhtes on samade tegude eest teises liikmesriigis langetatud lõplik kohtuotsus ning kui sellega on määratud karistus, on see karistus kantud või on see sel ajal kandmisel või ei saa seda enam karistuse määranud liikmesriigi õiguse alusel täita;

[...]“

5. Raamotsuse artiklis 4 „Euroopa vahistamismääruse täitamata jätmise vabatahtlikud alused“ on sätestatud:

„Vahistamismäärust täitev õigusasutus võib keelduda Euroopa vahistamismääruse täitmisest, kui:

[...]

3. kui vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusasutused on otsustanud Euroopa vahistamismääruse aluseks oleva süüteo eest vastutusele mitte võtta või menetlus lõpetada või kui tagaotsitava suhtes on liikmesriigis seoses samade tegudega langetatud lõplik kohtuotsus, mis ei võimalda menetlust jätkata;

[...]“

Asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimused

6. AY on Ungari kodanik ja Ungari äriühingu juht, kes on antud kriminaalsüüdistusega eelotsusetaotluse esitanud kohtu alla. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (Korruptsiooni ja Organiseeritud Kuritegevuse Mahasurumise Amet, edaspidi „USKOK“) poolt 31. märtsil 2014 esitatud süüdistuse kohaselt oli AY nõustunud maksma märkimisväärse rahasumma kõrgele Horvaatia ametnikule vastutasuna lepingu sõlmimise eest kõnealuse Ungari äriühingu ja Horvaatia valitsuse vahel.

7. USKOK alustas 10. juunil 2011 aktiivse korruptsiooni tegudes kahtlustatava AY suhtes uurimise, olles enne uurimise alustamist Ungari peaprokuratuuri ja peaprokuröri isiklikult täielikult teavitanud. Uurimise alustamise otsuse vastuvõtmise ajal paluti Ungari pädeval asutusel osutada rahvusvahelist õigusabi, kuulates AY kahtlustatavana üle ja toimetades talle kätte kohtukutse. Õigusabitaotlused saadeti 10. juuni 2011 ja 2013. aasta septembri vahelisel ajal.

8. Ungari ametivõimud ei täitnud õigusabitaotlusi. Seetõttu ei olnud pädevatel Horvaatia asutustel võimalik kahtlustatava AY-ga ühendust võtta ning uurimine kahtlustatava AY suhtes peatati Horvaatias detsembris 2012.

9. Siiski alustas Ungari peaprokurör õigusabitaotluse lisas sisaldunud teabe põhjal uurimise, kuna oli tekkinud põhjendatud kahtlus, et on toime pandud Ungari karistusseadustikus ette nähtud kuritegu, mis seisneb rahvusvahelisel tasandil aktiivse korruptsiooni kujul avaliku usaldusväärse kahjustamises. See uurimine lõpetati 20. jaanuaril 2012 Ungari keskuurimisbüroo otsusega vastavalt Ungari kriminaalmenetluse seadusele põhjusel, et toime pandud teod ei kujuta endast kuritegu. Siiski ei alustatud uurimist AY kui kahtlustatava suhtes, vaid ainult seoses kõnealuse kuriteoga. AY kuulati sellega seoses üle tunnistajana. Asjasse puutuvat Horvaatia kõrget ametnikku selle uurimismenetluse käigus tunnistajana üle ei kuulatud.

10. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu teabe kohaselt lõpetati muud Ungaris läbiviidud menetlused uute faktiliste asjaolude puudumise tõttu võrreldes 20. jaanuari 2012. aasta otsuses nimetatutega.

11. Pärast Horvaatia ühinemist Euroopa Liiduga ja enne kriminaalmenetluse alustamist vastavalt kohaldatavatele siseriiklikele õigusnormidele, andis USKOK 1. oktoobril 2013. aastal AY suhtes välja Euroopa vahistamismääruse.

12. Fővárosi Törvényszék (Pealinna Budapesti kohus, Ungari) 7. oktoobri 2013. aasta otsusega keelduti seda Euroopa vahistamismäärust täitmast põhjusel, et kättesaadavate andmete põhjal on võimalik tõendada, et Ungaris oli samadel faktilistel asjaoludel, millel vahistamismäärus põhineb, juba alustatud kriminaalmenetlus, mille Ungari õiguskaitseasutus lõpetas.

13. Pärast ettepanekut anda AY asi lahendamiseks eelotsusetaotluse esitanud kohtu vastavale kojale otsustati anda asi Horvaatia kriminaalmenetluse seadustiku kohaselt üle selle kohtu süüdistuskoja Euroopa vahistamismääruse sektsioonile. Tagaotsitava AY suhtes anti 15. detsembril 2015 välja teine Euroopa vahistamismäärus. Ungari Vabariigis seda vahistamismäärust ei täidetud.

14. 27. jaanuaril 2017 saatis eelotsusetaotluse esitanud kohus teise Euroopa vahistamismääruse uuesti pädevale Ungari asutusele.

15. Seejärel, pärast 60 päeva möödumist teise Euroopa vahistamismääruse viimasest esitamisest, pöördus eelotsusetaotluse esitanud kohus Eurojusti Horvaatia liikme poole. Pärast sekkumist edastas Eurojusti Horvaatia liige eelotsusetaotluse esitanud kohtule Ungari pädeva kohtu arvamuse, leides, et see kohus ei ole kohustatud asjaomast Euroopa vahistamismäärust täitma ning et Horvaatias 15. detsembril 2015 välja antud Euroopa vahistamismääruse alusel ei ole Ungari seaduse kohaselt võimalik süüdistatavat AY-d vahistada ega alustada uut menetlust. Samasugune Ungari pädeva kohtu arvamus edastati eelotsusetaotluse esitanud kohtule 4. aprillil 2017.

16. Kuivõrd eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kahtlusi, kuidas tuleks tõlgendada raamotsuse artikli 3 punktis 2 ja artikli 4 punktis 3 sätestatud Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise aluseid, esitas ta 16. mai 2017. aasta kohtumäärusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 18. mail 2017, Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas raamotsuse artikli 4 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et asjaolu, et isiku suhtes ei alustatud menetlust seoses süüteo, mille kohta on tehtud Euroopa vahistamismäärus, või et see lõpetati, puudutab ainult süütegu, mille kohta on tehtud Euroopa vahistamismäärus, või tuleb seda õigusnormi mõista nii, et menetlusest loobumine või selle lõpetamine peab puudutama ka tagaotsitavat isikut kui kahtlustatavat/süüdistatavat selle menetluse raames?
2. Kas liikmesriik võib tehtud Euroopa vahistamismääruse täitmisest raamotsuse artikli 4 punkti 3 alusel keelduda, kui teise liikmesriigi õigusasutus otsustas süüteo suhtes, mille kohta on tehtud Euroopa vahistamismäärus, menetlust mitte alustada või selle lõpetada, juhul kui asjaomase menetluse raames oli tagaotsitav isik tunnistaja, mitte kahtlustatava/süüdistatava staatuses?
3. Kas otsus lõpetada uurimine, mille raames tagaotsitav isik ei olnud kahtlustatav, vaid ta kuulati üle tunnistajana, on teiste liikmesriikide jaoks alus tehtud Euroopa vahistamismäärust mitte menetleda vastavalt raamotsuse artikli 3 punktile 2?
4. Millises seoses on raamotsuse artikli 3 punktis 2 ette nähtud isiku üleandmisest keeldumise kohustuslik alus juhul, kui „vahistamismäärust täitev õigusasutus teab, et tagaotsitava suhtes on samade tegude eest teises liikmesriigis langetatud lõplik kohtuotsus“, ja raamotsuse artikli 4 punktis 3 ette nähtud isiku üleandmisest keeldumise vabatahtlik alus juhul, kui „tagaotsitava suhtes on liikmesriigis seoses samade tegudega langetatud lõplik kohtuotsus, mis ei võimalda menetlust jätkata“?
5. Kas raamotsuse artikli 1 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et vahistamismäärust täitev riik on kohustatud vastu võtma otsuse iga talle edastatud Euroopa vahistamismääruse kohta ja seda ka siis, kui ta on juba teinud otsuse varasema Euroopa vahistamismääruse kohta, mille on teinud teine õigusasutus sama tagaotsitava isiku suhtes sama kriminaalmenetluse raames, ja kui uus Euroopa vahistamismäärus on tehtud seetõttu, et asjaolud Euroopa vahistamismääruse teinud riigis on muutunud (eelotsusetaotluse esitanud kohtusse pöördumise otsus – kriminaalmenetluse alustamine, süüteo toimepanemise kaudsete tõendite rangem käsitlemine, uus pädev õigusasutus/kohus)?“

17. Võttes arvesse eriliste asjaolude esinemise käesolevas kohtuasjas on otsustatud menetleda käesolevat kohtuasja eelisjärjekorras vastavalt Euroopa Liidu Kohtu kodukorra artikli 53 punktile 3.

18. Kirjalikud seisukohad on esitanud põhikohtuasja pooled, Horvaatia, Tšehhi, Iirimaa, Ungari, Austria, Rumeenia ja Iirimaa valitsus ning komisjon. Põhikohtuasja pooled, Horvaatia ja Ungari valitsus ning komisjon osalesid kohtuistungil, mis peeti 28. veebruaril 2018.

Hinnang

Euroopa Liidu Kohtu pädevus

19. Käesolevas asjas palub Euroopa vahistamismääruse *teinud* liikmesriigi kohus selgitust selle Euroopa vahistamismääruse *täitmise* kohta. Sellega seoses on eelotsusetaotluse esitanud kohtul rida küsimusi raamotsuse artikli 3 punktis 2 ja artikli 4 punktis 3 sätestatud Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise aluste kohta.

20. See tundub imelik, sest Euroopa Kohtu antav vastus puudutaks vaid vahistamismäärust täitvaid asutusi.

21. Euroopa vahistamismäärust käsitlevad kohtuasjad tekivad tavaliselt vaidlusest kahe liikmesriigi õigusasutuste vahel. Ühe liikmesriigi asutus annab välja Euroopa vahistamismääruse ja teise liikmesriigi õigusasutused täidavad selle.

22. Sellest tulenevalt tekivad Euroopa vahistamismääruse täitmise ja konkreetselt täitmisest keeldumise võimalike aluste kohta tavaliselt küsimused seda täitvatel õigusasutustel, kuivõrd need asutused vajavad selgust selliste aluste piiritlemisel.³ Need asutused soovivad kindlaks teha, kas nad võivad jätta Euroopa vahistamismääruse täitmata või peavad selle täitmata jätma.

23. Näib, et eelotsusetaotluse esitanud kohus usub, et ta võib Euroopa Kohtu vastuse alusel sattuda olukorda, kus ta võtab kõnealuse Euroopa vahistamismääruse tagasi. Kui seega Euroopa Kohus peaks leidma, et eksisteerivad alused keeldumisele Euroopa vahistamismääruse täitmisest Ungari asutuste poolt, siis eelotsusetaotluse esitanud kohus tagab, et Euroopa vahistamismäärus võetakse tagasi.

24. Ma ei arva, et Euroopa Kohus peaks vastama eelotsuse küsimustele 1–4. Minu arvates ei ole Euroopa Kohus pädev seda tegema.⁴

25. ELTL artikli 267 lõikest 2 tuleneb, et Euroopa Liidu Kohus on pädev tegema eelotsuseid, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et tema otsuse tegemiseks on „vaja“ kõnealune küsimus lahendada.

26. Sellises asjas nagu käesolev ma lihtsalt ei näe seda Euroopa Kohtu vastuse vajadust eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses. On tõsi, et reeglina on eelotsusetaotlused vastuvõetavad ning ainult harvadel ja äärmuslikel juhtudel keeldub Euroopa Kohus neile vastamast. Eelotsusetaotluste asjakohasust eeldatakse.⁵ Asjakohasuse küsimus on objektiivne küsimus.

27. Nii on Euroopa Kohus keeldunud küsimustele vastamast tema sõnul „erandlike asjaolude“⁶ korral hüpoteetilistel juhtudel, mil esitatud küsimused ei olnud vaidluse lahendamiseks asjakohased, mil küsimused ei olnud sõnastatud piisavalt selgelt või mil faktilised asjaolud ei olnud piisavalt selged.

3 Vt nt 16. novembri 2010. aasta kohtuotsus Mantello (C-261/09, EU:C:2010:683); 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198); 24. mai 2016. aasta kohtuotsus Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346); ning 10. augusti 2017, Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628).

4 Olen täiesti teadlik õiguslikust vahetegemisest pädevuse ja vastuvõetavuse vahel, ehkki selle praktiline tähtsus võib olla piiratud, ning sellega seoses nõustun ma täielikult kohtujurist Wahli poolt antud ülevaatega tema ettepanekus kohtuasjas Gullotta ja Farmacia di Gullotta Davide & C. (C-497/12, EU:C:2015:168, punktid 16–25). Selle eristuse kohta vt ka minu ettepanek kohtuasjas Rendón Marín ja CS (C-165/14 ja C-304/14, EU:C:2016:75, punkt 48), ja Naomé, C., *Le renvoi préjudiciel en droit européen – Guide pratique* (2nd edition), Larcier, Brussels, 2010, lk 85 ja 86.

5 Vt nt 17. aprilli 2018. aasta kohtuotsus Krüsemann jt (C-195/17, C-197/17–C-203/17, C-226/17, C-228/17, C-254/17, C-274/17, C-275/17, C-278/17–C-286/17 ja C-290/17–C-292/17, EU:C:2018:258, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

6 Vt nt 5. juuni 1997. aasta kohtuotsus Celestini (C-105/94, EU:C:1997:277, punkt 22).

28. Küsimused 1–4 ei kuulu esmapilgul ühtegi selliste juhtumite kategooriasse, mille puhul Euroopa Kohus on keeldunud küsimustele vastamast. Siiski ei ole Euroopa Kohus pidanud minu teada veel kaaluma sellist olukorda nagu käesolev asi, kus Euroopa vahistamismääruse teinud liikmesriigi asutus soovib selgitust seda Euroopa vahistamismäärust täitvate asutuste õiguste ja kohustuste kohta.

29. Küsimus, kas Euroopa vahistamismääruse teinud õigusasutus otsustab vahistamismääruse jõusse jätta, on ja peaks olema sõltumatu selle täitmata jätmise võimalikest alustest. Kui Euroopa Kohus peaks näiteks leidma, et Ungari asutused *võivad* Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmiseks tugineda raamotsuse artikli 3 punktile 2 või artikli 4 punktile 3, siis ei mõjuta see õiguslikult seda, kas Euroopa vahistamismääruse välja andnud asutus jätab selle kehtima või mitte. Eelotsusetaotluse esitanud kohus võib nii Euroopa vahistamismääruse kehtima jätta kui ka selle tagasi võtta.

30. Käesoleva eelotsusetaotluse aluseks olev kohtuasi käsitleb seda, kuidas tuleks konkreetses kohtuasjas tõlgendada Ungari õigusnorme vastavalt raamotsusele. Lõpliku otsuse selle kohta, kas raamotsuse artikli 3 punkti 2 või artikli 4 punkti 3 nõuded on täidetud, peavad tegema Ungari asutused. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei saa seda ülesannet täita ja panna ennast sisuliselt Ungari asutuste asemele.

31. Kui Euroopa Kohus peaks käesolevas asjas küsimustele 1–4 vastama, siis ei oleks tema otsus muidugi „puhtalt nõuandev ilma mingi siduva mõjuta“.⁷ Ent tegelikkuses ja seoses eelotsusetaotluse esitanud kohtuga käesolevas konkreetses kohtuasjas oleks see siiski täpselt nii: kahtlemata huvitav teoreetiliselt, kuid seda ei saaks praktikas kohaldada Horvaatia asutuste menetluses olevas konkreetses asjas. Otsus saaks olla asjakohane ainult Ungari asutustele – kes ei ole aga käesolevat eelotsusetaotlust esitanud.

32. Lisaks ei tohi unustada, et kogu Euroopa vahistamismääruse aluseks olev süsteem põhineb vahistamismääruse teinud ja seda täitva liikmesriigi vastastikusel usaldusel ja tunnustamisel. On ütlematagi selge, et esiteks ja eelkõige peab vahistamismäärust täitev liikmesriik usaldama selle teinud liikmesriiki. Ent ka vahistamismääruse teinud liikmesriik peab usaldama seda määrust täitva liikmesriigi tegevust, kui viimatinimetatu tugineb Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise alustele. Kui vahistamismääruse teinud liikmesriigid hakkaksid kohaldama ja tõlgendama vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigust ja püüdma tuvastada, kas viimatinimetatu on seadust õigesti kohaldanud, oleks see ohtlikult lähedal sellise vastastikuse usalduse rikkumisele. Selles suhtes, vastupidi näiteks tsiviilõigusele, ei ole tavaline, et ühe riigi asutused kohaldavad, tõlgendavad ja hindavad teise riigi õigust. Eelotsusemenetluses esitavad riigisisised kohtud faktid ja kirjeldavad asjasse puutuvaid riigisiseseid õigusnorme, et Euroopa Kohtul oleks võimalik anda tarvilik ja eesmärgipärane liidu õiguse tõlgendus. Seda saab aga tagada ainult juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tegelikult võimalik seejärel kohaldada Euroopa Kohtu tõlgendust tema menetluses olevas kohtuasjas. Kuna Horvaatia kohus ei saa kohaldada Ungari kriminaalõigust, puuduks Euroopa Kohtu vastusel selles kontekstis eesmärk.⁸

33. Kuivõrd kokkuvõttes käsitlevad eelotsuse küsimused raamotsuse tõlgendamist seoses küsimustega, mis kuuluvad vahistamismäärust täitva liikmesriigi asutuste pädevusse, siis ma usun, et Euroopa Kohtul puudub pädevus vastata eelotsuse küsimustele.

34. Küsimuse 5 osas ei paista minu meelest probleeme pädevusega olevat. Vastavalt raamotsusele, mille aluseks on mitme liikmesriigi asutuste koostöö vaim, on sellele küsimusele antav vastus eelkõige oluline vahistamismäärust täitva liikmesriigi asutustele. Siiski on vastus küsimusele, millega eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib sisuliselt kindlaks teha, kas raamotsuse artikli 1 lõikest 2 tulenevalt peab

⁷ Sellist sõnastust kasutas Euroopa Kohus eristamaks ELTL artiklis 267 ette nähtud menetlust oma 14. detsembri 1991. aasta arvamuses 1/91 (*esimene arvamus EMÜ lepingu kohta*) (EU:C:1991:490, punkt 61).

⁸ Ning just siin valitseb põhjapanev erinevus võrreldes olukordadega, kus riigisisised kohtud kohaldavad välismaa õigust, nagu see toimub tsiviilõiguses tulenevalt rahvusvahelise eraõiguse kollisiooninormidest. Sellistes asjades teeb eelotsusetaotluse esitanud kohus alati kohtuotsuse, isegi kui ta kohaldab välismaa õigust. Käesolevas asjas see nii ei ole.

vahistamismäärust täitev õigusasutus tegema otsuse talle edastatud Euroopa vahistamismääruse kohta, vajalik ka eelotsusetaotluse esitanud kohtule, et teada, kas ta võib vahistamismäärust täitvalt õigusasutuselt õiguslikult vastust oodata või mitte. See võimaldab eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuvastada, kas ta peaks teise Euroopa vahistamismääruse tagasi võtma või mitte. Veel tuleb meelel pidada, et küsimus 5 on ainus, mis ei nõua eelotsusetaotluse esitanud Horvaatia kohtult Ungari õiguse tõlgendamist.

Sisu

Küsimus 5

35. Oma viienda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt kindlaks teha, kas raamotsuse artikli 1 lõikest 2 tulenevalt peab vahistamismäärust täitev õigusasutus võtma vastu otsuse iga talle edastatud Euroopa vahistamismääruse kohta isegi siis, kui samas liikmesriigis on juba tehtud otsus sama tagaotsitavat puudutava varasema Euroopa vahistamismääruse kohta samas kriminaalmenetluses, kui teine õigusasutus on teinud teise vahistamismääruse, kuna vahistamismääruse teinud liikmesriigis on asjaolud muutunud.

36. Raamotsuse artikli 1 lõike 2 selge sõnastuse kohaselt täidavad liikmesriigid mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt raamotsuse sätetele. Sellega seoses on raamotsuse artikli 15 lõikes 1 sätestatud, et vahistamismäärust täitev õigusasutus teeb raamotsuses määratletud aja jooksul ja tingimustel otsuse, kas tagaotsitav tuleb üle anda. Lisaks on raamotsuse artikli 17 lõikes 1 sätestatud, et Euroopa vahistamismäärust menetletakse ja see täidetakse viivitamatult ning täitmisest keeldumise korral tuleb nimetatud artikli lõike 6 kohaselt esitada põhjused. Lisaks on raamotsuse artiklis 22 sätestatud, et vahistamismäärust täitev õigusasutus teatab vahistamismääruse teinud õigusasutusele viivitamata Euroopa vahistamismäärusega seoses võetavatest meetmetest.

37. Lisaks sellele, nagu alljärgnevalt täpsemalt selgitan, on Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise alused ammendavalt loetletud raamotsuse artiklis 3 jj. Varasema Euroopa vahistamismääruse olemasolu ei ole neis keeldumise alustes nimetatud.

38. Sellest tulenevalt rikuvad vahistamismäärust täitva liikmesriigi asutused, kes ei vasta Euroopa vahistamismäärusele, oma raamotsusest tulenevaid kohustusi.

39. Seetõttu teen ettepaneku vastata küsimusele 5, et raamotsuse artikli 1 lõikest 2 tulenevalt on vahistamismäärust täitev õigusasutus kohustatud tegema otsuse iga talle edastatud Euroopa vahistamismääruse kohta isegi siis, kui samas liikmesriigis on juba tehtud otsus sama tagaotsitavat puudutava varasema Euroopa vahistamismääruse kohta samas kriminaalmenetluses, kui teine õigusasutus on teinud teise vahistamismääruse, kuna vahistamismääruse teinud liikmesriigis on asjaolud muutunud.

Küsimused 1–4

40. Juhuks kui Euroopa Kohus ei peaks nõustuma küsimuste 1–4 osas minu analüüsiga pädevuse kohta, käsitlen hüpoteetiliselt ülejäänud eelotsuse küsimusi.

41. Küsimustega 1–4, mida tuleks käsitleda koos, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt seda, kas selline otsus nagu Ungari keskuurimisbüroo 20. jaanuari 2012. aasta otsus lõpetada Ungaris läbi viidud uurimine, võib kujutada endast alust keeldumisele raamotsuse artikli 3 punkti 2 või artikli 4 punkti 3 tähenduses, mis välistaks AY suhtes välja antud Euroopa vahistamismääruse täitmise. Samuti küsib nimetatud kohus selgitust nende sätete omavahelise suhte kohta.

Artikli 3 punkti 2 ja artikli 4 punkti 3 omavaheline suhe raamotsuse kontekstis

42. Raamotsuse põhilised aspektid Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise osas on Euroopa Kohtule juba hästi teada: raamotsus põhineb vastastikuse tunnustamise põhimõttel, mis õiguslase koostöö „nurgakivina“ rajaneb omakorda liikmesriikide vastastikusel usaldusel⁹, et aidata saavutada eesmärki kujundada Euroopa Liit vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks.¹⁰ Selleks näeb raamotsuse artikli 1 lõige 2 ette reegli, et liikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt raamotsuse sätetele. Seega võivad vahistamismäärust täitvad õigusasutused, välja arvatud erandlikel asjaoludel, keelduda sellise määruse täitmisest vaid raamotsuses ammendavalt loetletud täitmata jätmise juhtudel ning Euroopa vahistamismääruse täitmisele võib kohaldada ainult ühte nimetatud otsuses ammendavalt nimetatud tingimustest. Seega on Euroopa vahistamismääruse täitmine reegel ning selle täitmata jätmine on mõeldud erandina, mida tuleb tõlgendada kitsalt.¹¹

43. Raamotsuse artiklis 3 on sätestatud Euroopa vahistamismääruse kohustusliku täitmata jätmise alused ja artiklis 4 on loetletud Euroopa vahistamismääruse täitamata jätmise vabatahtlikud alused.

44. Et kindlaks teha, kas Ungari asutuste menetluses olevas asjas võib keelduda Euroopa vahistamismääruse täitmisest, käsitlen kõigepealt täitmata jätmise kohustuslikke aluseid ja seejärel vabatahtlikke aluseid.

Raamotsuse artikli 3 punkt 2

45. Raamotsuse artikli 3 punkti 2 kohaselt keeldub vahistamismäärust täitev õigusasutus Euroopa vahistamismääruse täitmisest, kui vahistamismäärust täitev õigusasutus teab, et tagaotsitava suhtes on samade tegude eest teises liikmesriigis langetatud lõplik kohtuotsus ning kui sellega on määratud karistus, on see karistus kantud või on see sel ajal kandmisel või ei saa seda enam karistuse määranud liikmesriigi õiguse alusel täita.

46. Küsimus seisneb nüüd selles, kas raamotsuse artikli 3 punkti 2 tähenduses on käesolevas asjas isiku suhtes „langetatud lõplik kohtuotsus“ ning kas Ungari keskuurimisbüroo 20. jaanuari 2012. aasta otsus lõpetada uurimine, milles hiljem Euroopa vahistamismäärusega taga otsitud isik kuulati ära vaid tunnistajana, kujutab endast sellist lõplikku kohtuotsust.

47. Raamotsuse artikli 3 lõige 2 väljendab *ne bis in idem* põhimõtet, mille kohaselt isikut ei või sama teo eest kaks korda süüdi mõista ega kohtu alla anda.¹² See põhimõte, mida üldise õiguse õiguskordades nimetatakse „topeltkaristuse keeluks“ (*double jeopardy rule*),¹³ on leidnud tänapäeval liidu õiguskorras väljenduse Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 50, mille kohaselt ei tohi kedagi uuesti kohtu alla anda ega karistada kuriteo eest, milles ta on liidu territooriumil seaduse järgi juba lõplikult õigeks või süüdi mõistetud.¹⁴

48. Kui AY ja Ungari valitsus leiavad, et kõnealune otsus kujutab endast „lõplikku kohtuotsust“ raamotsuse artikli 3 punkti 2 tähenduses, siis kõik teised menetlusosalised on vastupidisel seisukohal.

9 Näib, et Euroopa Kohtu lahendite ingliskeelsetes versioonides kasutatakse väljendi „mutual trust“ asemel teinekord väljendit „mutual confidence“. Ma saan aru, et neil on täpselt sama tähendus ja neid kasutatakse samaväärsetena.

10 Vt nt 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 49).

11 Vt 29. juuni 2017. aasta kohtuotsus Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).

12 Vt Klimek, L., *European Arrest Warrant*, Springer, Heidelberg et al., 2015, lk 152.

13 Näiteks on sellele raamotsuse artikli 3 punkti 2 kontekstis sellisel viisil viidatud teoses Peers, S., *EU Justice and Home Affairs Law, Volume II: EU Criminal Law, Policing and Civil Law*, 4th ed., OUP, Oxford, 2016, lk 89.

14 See põhimõte on Euroopas kajastatud ka reas muudes õigusaktides: EIÖK protokollis nr 7, konventsioonis, millega rakendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingut Beneluxi Majandusliidu riikide, Saksamaa Liitvabariigi ja Prantsuse Vabariigi valitsuste vahel nende ühispiiridel kontrolli järkjärgulise kaotamise kohta, ja Euroopa Nõukogu poolt 13. detsembril 1957. aastal vastu võetud väljaandmise Euroopa konventsioonis.

49. Selle sätte sõnastus ei paku ühemõttelist juhist. Kui vähemalt ühes raamotsuse artikli 3 punkti 2 keeleversioonis määratletakse selgelt, et tagaotsitav peab olema *res judicata* toimega kohtuotsusega lõplikult *süüdi mõistetud*,¹⁵ siis suures enamikus keeleversioonidest ei ole see olukord sedavõrd selge.

50. Euroopa Kohtu praktikas ei näi olevat senini selles küsimuses selget vastust välja kujunenud.

51. Kohtuotsuses Mantello¹⁶ valis Euroopa Kohus üsna laia raamotsuse artikli 3 punkti 2 tõlgenduse. Euroopa Kohus võttis sisuliselt üle oma praktika, mis käsitleb Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklit 54, ja leidis, et tagaotsitava kohta on tehtud lõplik kohtuotsus samade tegude eest raamotsuse artikli 3 punkti 2 tähenduses siis, kui kriminaalmenetluse järel on kriminaalasi lõplikult lõpetatud või kui liikmesriigi õigusasutused on teinud otsuse, millega süüdistatav mõistetakse etteheidetavate tegude osas lõplikult õigeks.

52. Samas märkis Euroopa Kohus, et raamotsuse artikli 3 punktis 2 silmas peetud kohtuotsuse „lõplik“ iseloom tehakse kindlaks selle liikmesriigi õiguse kohaselt, kus kohtuotsus tehti.¹⁷

53. AY-I oli Ungari uurimismenetluses ainult tunnistaja staatus. Ta ei olnud süüdistatav. Minu arvates peab selleks, et isiku suhtes saaks lugeda tehtuks „lõplik kohtuotsus“, olema see isik olnud mingis menetlusstaadiumis süüdistatav. Ehk teisisõnu, nagu ka komisjon õigesti rõhutas, et olukord kuuluks raamotsuse artikli 3 lõike 2 kohaldamisalasse, peab menetlus olema toimunud sellesama isiku *suhtes*.

54. Lisaks võib kohtuotsusest Turanský järeldada, et *ne bis in idem* põhimõte ei ole kohaldatav otsusele, millega konventsiooniosalise riigi ametiasutus määrab pärast tema menetluses oleva asja asjaolude uurimist ning enne süüteo kahtlustatavale isikule süüdistuse esitamist kriminaalmenetluse peatamise, kui see kriminaalmenetlust peatav otsus *ei lõpeta* asjaomase riigi õiguse alusel *lõplikult kriminaalasia* ning ei kujuta endast seega takistust sama teo eest uuesti kriminaalvastutusele võtmisele selles riigis.¹⁸

55. Ning lõpuks on Euroopa Kohus kohtuotsuses Kossowski otsustanud, et prokuratuuri otsust, millega kriminaalmenetlus lõpetati lõplikult, ei või pidada lõplikuks kohtuotsuseks, kui otsuse põhjendusest selgub, et menetlus lõpetati ilma põhjalikku uurimist läbi viimata.¹⁹

56. Mis puudutab käesolevat asja, siis on eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud teabe alusel keeruline tuvastada, kas põhjalik uurimine on läbi viidud. Vastastikuse usalduse põhimõttest tulenevalt kehtib minu arvates eeldus, et põhjalik uurimine on läbi viidud. Selles kontekstis, isegi kui eelotsusetaotluse esitanud (Horvaatia) kohtul on võib-olla keeruline Ungari asutuste praktikat kontrollida, ma ei näe, et eelotsusetaotluse esitanud kohus oleks selle eelduse ümber lükanud. Ning ikkagi on need kaalutlused hüpoteetilised, kuivõrd, nagu eespool märgitud, menetlus ei toimunud AY *suhtes*, mis tähendab, et raamotsuse artikli 3 punkt 2 ei ole kohaldatav.

57. Seetõttu ma leian, et isiku suhtes, kes on kriminaalmenetluses ära kuulatud tunnistajana, ei ole liikmesriigi poolt langetatud „lõplikku kohtuotsust“ raamotsuse artikli 3 punkti 2 tähenduses.

15 Vt nt saksakeelne redaktsioon („rechtskräftig verurteilt“).

16 16. novembri 2010. aasta kohtuotsus (C-261/09, EU:C:2010:683).

17 Vt 16. novembri 2010. aasta kohtuotsus Mantello (C-261/09, EU:C:2010:683, punkt 46).

18 22. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Turanský (C-491/07, EU:C:2008:768, punkt 45). Vt ka 5. juuni 2014. aasta kohtuotsus M (C-398/12, EU:C:2014:1057, punkt 31); ning 29. juuni 2016. aasta kohtuotsus Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, punkt 34). Sellele küsimusele peab muidugi vastuse leidma eelotsusetaotluse esitanud kohus.

19 Vt 29. juuni 2016. aasta kohtuotsus Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, punkt 54).

Raamotsuse artikli 4 punkt 3

58. Esimene ja teine küsimus viitavad raamotsuse artikli 4 punktile 3. Selle sätte esimene osa lubab keelduda Euroopa vahistamismääruse täitmisest, kui vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusasutused on otsustanud Euroopa vahistamismääruse aluseks oleva süüteo eest vastutusele mitte võtta või vahistamismääruses silmas peetud teoga seotud menetlus lõpetada.

59. Näib, et pädevad Ungari asutused tuginevad vaidlusaluse Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumisel riigisisesele õigusnormile, millega on üle võetud raamotsuse artikli 4 punkt 3.

60. Kõigepealt tuleb rõhutada, et raamotsuse artikli 4 punkt 3, mida Euroopa Kohus ei ole veel tõlgendanud, on valikuline alus Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumisele. Selle sätte kohaselt võib vahistamismäärust täitev õigusasutus keelduda Euroopa vahistamismääruse täitmisest, kui ta on otsustanud vahistamismääruse aluseks oleva süüteo eest vastutusele mitte võtta või menetluse selle suhtes lõpetada või kui tagaotsitava suhtes on liikmesriigis seoses samade tegudega langetatud lõplik kohtuotsus, mis ei võimalda menetlust jätkata. Sellega seoses peab õigusasutusel siiski olema kaalutusõigus küsimuses, kas Euroopa vahistamismääruse täitmisest keelduda või mitte.²⁰

61. On tihti väidetud, et raamotsuse artikli 4 punkt 3, mis on kaalul käesolevas asjas, tuleneb samamoodi nagu artikli 3 punkt 2 *ne bis in idem* põhimõttest.²¹ Ehkki ma ei vaidle sellele seisukohale vastu, on minu meelest tähtis rõhutada, nagu ka komisjon õigesti oma seisukohtades viitab, et raamotsuse artikli 4 punkt 3 on oma kohaldamisalalt laiem kui *ne bis in idem* põhimõte. Lisaks, tulenevalt selle sätte valikulisest iseloomust, ei või *ne bis in idem* põhimõttele tugineda, et seda sätet piirata või kitsendada.

62. Seda laiemat kohaldamisala peegeldab vastavalt laiem sõnastus. Nii on raamotsuse artikli 4 punktis 3 kasutatud fraasi „Euroopa vahistamismääruse aluseks olev süütegu“, selmet viidata „tagaotsitavale“.

63. Horvaatia, Tšehhi, Austria, Rumeenia ja Iirimaa valitsus on seisukohal, et raamotsuse artikli 4 punktile 3 ei või tugineda, kui otsus süüdistust mitte esitada tehti sellise uurimise käigus, milles asjaomane tagaotsitav oli pelgalt tunnistaja. See oleks vastuolus *ne bis in idem* põhimõttega, mille eesmärk on kaitsta *üksikisikut* teistkordse süüdistuse negatiivsete tagajärgede eest.

64. AY ja Ungari valitsus on seisukohal, et asjaolu, et AY oli Ungari menetluses ainult tunnistaja, ei ole raamotsuse artikli 4 punkti 3 tähenduses asjakohane. Komisjoni märkused viitavad samas suunas.

65. Eelkõige väidab Ungari valitsus, et küsimus, millises menetluslikus rollis Euroopa vahistamismääruses nimetatud isik lõpetatud menetluses osales, on iseenesest ebaoluline. Pigem oleks vaja sisuliselt läbi vaadata riigisisene otsus süüteo eest vastutusele mitte võtta või menetlus lõpetada. Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumiseks on piisav, et otsus käsitleks asjaomast rikkumist, st et see põhineks samal tegude kogumil, mille välja antud Euroopa vahistamismäärus põhines. Sellega ongi käesoleval juhul tegemist.

20 Vt 29. juuni 2017. aasta kohtuotsus Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503, punkt 21) seoses raamotsuse artikli 4 lõikega 6.

21 Vt nt Klimek, L., *European Arrest Warrant*, Springer, Heidelberg et al., 2015, lk 159, ja Cimamonti, S., „European Arrest Warrant in practice and *ne bis in idem*“, teoses: N. Keijzer, E. Van Sliedregt, *The European Arrest Warrant in practice*, T.M.C. Asser, The Hague, 2009, lk 114.

66. Kõnealuses sättes ei ole sõnaselgelt sätestatud, et asjaomane kriminaalmenetlus peab olema toimuma tagaotsitava suhtes. Kui aga tõlgendada seda sätet nii, et täitmisest võiks keelduda isegi siis, kui faktilised asjaolud on samad, kuid puudutatud isikud erinevad, näib see mulle liiga lai. Et raamotsuse artikli 4 punkt 3 oleks kohaldatav, peab otsus kriminaalmenetlust mitte alustada või seda mitte jätkata puudutama tagaotsivat isikut, ilma et oleks siiski tingimata vajalik, et see isik on ametlikult tunnistatud süüdistatavaks või kahtlustatavaks. Otsustav on see, et oleks uuritud võimalust, et tagaotsitav isik pani asjaomase süüteo toime.

67. Lisaks on selline tõlgendus täielikult kokkusobiv nende riigisiseste õigussüsteemidega, milles on kriminaalmenetluses kõigepealt ette nähtud uurimine *in rem*²² ja seejärel uurimine *in persona*²³. Liikmesriigi kriminaalmenetluse asutustel puudub vajadus käivitada teine etapp, kui esimene etapp lõpeb järeldusega, et süütegu ei ole toime pandud. Raamotsuse artikli 4 punkti 3 seisukohalt ei peaks omama tähtsust see, kas kriminaalmenetlus lõpetati *in rem* või *in personam* etapis.

68. Seetõttu saan raamotsuse artikli 4 punktist 3 aru niimoodi, et Euroopa vahistamismääruse täitmisest võib keelduda, kui vahistamismäärust täitva riigi õigusasutused, kes on samuti pädevad Euroopa vahistamismääruse aluseks oleva süüteo eest vastutusele võtma, ei ole alustanud menetlust või on selle lõpetanud, isegi kui tagaotsitav isik ei olnud selles menetluses süüdistatav või kahtlustatav, kui need asutused on uurinud võimalust, et see isik on asjaomase süüteo toime pannud.

69. Sellest lähtudes teen ettepaneku vastata küsimustele 1–4 järgmiselt: isiku suhtes, kes on kriminaalmenetluses ära kuulatud tunnistajana, ei ole liikmesriigi poolt langetatud „lõplikku kohtuotsust“ raamotsuse artikli 3 punkti 2 tähenduses. Raamotsuse artikli 4 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et selle kohaselt võib Euroopa vahistamismääruse täitmisest keelduda, kui vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusasutused, kes on samuti pädevad võtma vastutusele süüteo eest, millel Euroopa vahistamismäärus põhineb, ei ole alustanud menetlust või on selle lõpetanud, isegi kui tagaotsitav isik ei olnud selles menetluses süüdistatav või kahtlustatav, kui need asutused on uurinud võimalust, et see isik on asjaomase süüteo toime pannud.

Ettepanek

70. Eeltoodud kaalutlustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Županijski Sud u Zagrebu (Zagrebi maakonnakohus, Horvaatia) eelotsusetaotlusele järgmiselt:

Euroopa Liidu Kohus ei ole pädev vastama Županijski Sud u Zagrebu (Zagrebi maakonnakohus, Horvaatia) 18. mai 2017. aasta määrusega esitatud eelotsuse küsimustele 1–4.

Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta artikli 1 lõikest 2 tulenevalt on vahistamismäärust täitev õigusasutus kohustatud võtma vastu otsuse iga talle edastatud Euroopa vahistamismääruse kohta isegi siis, kui samas liikmesriigis on juba tehtud otsus sama tagaotsivat puudutava varasema Euroopa vahistamismääruse kohta samas kriminaalmenetluses, kui teine õigusasutus on teinud teise vahistamismääruse, kuna vahistamismääruse teinud liikmesriigis on asjaolud muutunud.

22 Mille käigus tehakse kõigepealt kindlaks, kas süütegu on toime pandud.

23 Milles kogutakse tõendeid konkreetse isiku kohta.